

*Софія Яблонська –українка,
яка підкорила світ*

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної військової адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара

Софія Яблонська –українка, яка підкорила світ

Біобібліографічний покажчик

Полтава – 2026

УДК 016:929(477)Яблонська
С 59

Укладач: Ольга Пошибайло

Софія Яблонська –українка яка підкорила світ : біобібліографічний показник / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеса Гончара ; уклад. О. Пошибайло. – Полтава : ПОБЮ імені Олеса Гончара, 2026. – 36 с.

Біобібліографічний показник присвячений Софії Яблонській – унікальній постаті, яка поєднала в собі талант письменниці, фотографки, кінооператорки та безстрашної мандрівниці, одній із перших жінок, які представили Україну у світовій культурі через подорожі, літературу та візуальні мистецтва.

Спадок Софії Яблонської «повертається додому» як свідчення свободи бути собою та сміливо йти власним шляхом. Видання адресовано для читачів, яким цікава Україна у світі й світ в очах українки, для тих, хто цінує мандрівну прозу, яскраві характери та жінок, що випереджають час.

Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеса Гончара, 2026

ЗМІСТ

<i>Від укладача</i>	<i>С. 4</i>
<i>1. Дитинство і формування особистості</i>	<i>С. 5-9</i>
<i>2. Мандрівний дух</i>	<i>С. 9-11</i>
<i>2.1 Навколосвітні подорожі</i>	<i>С. 11-13</i>
<i>3. Особисте щастя</i>	<i>С. 13-15</i>
<i>4. На рідній Галичині</i>	<i>С. 15-16</i>
<i>5. Світ до, світ після</i>	<i>С. 16-18</i>
<i>6. Подорожні оповіді Софії Яблонської</i>	<i>С. 18-22</i>
<i>7. Червона птаха Софії Яблонської</i>	<i>С. 22-27</i>
<i>8. Сильна та унікальна</i>	<i>С. 27-30</i>
<i>9. Фонд Софії Яблонської</i>	<i>С. 30-31</i>
<i>Післямова</i>	<i>С. 32</i>
<i>Бібліографічні джерела</i>	<i>С. 33-35</i>

Від укладача

Софія Яблонська (1907–1971) – унікальна постать української культури. Її творчість поєднує репортаж, подорожні нотатки, фотографію та документальне кіно.

Софія Яблонська повертається до української культури з особливою силою. Її ім'я довго залишалося маловідомим широкому загалу, попри те, що вона була однією з найцікавіших мандрівниць і письменниць Європи міжвоєнного періоду. Народжена в Галичині, вихована у традиціях української інтелігенції, вона рано відчувала поклик дороги потяг до світу, що виходила далеко за межі тодішнього уявлення про роль жінки в суспільстві.

Уже в молоді роки Софія Яблонська вирушила до Парижа, де занурилася в атмосферу модерного мистецтва та кіно. Саме там вона розпочала свою діяльність як кінооператорка й репортажистка, працюючи у французьких студіях та створюючи перші документальні кадри зі своїх подорожей. Її погляд був уважним, неквапним, людяним – вона прагнула не просто побачити світ, а зрозуміти його крізь культуру, побут і щоденне життя людей.

Мандрівки, які сьогодні здавались би сміливими навіть для досвідчених тревел-журналістів, стали для Яблонської стилем життя. Вона подорожувала Марокко, Китаєм, Індокитаєм, островами Полінезії, відвідувала Африку та Близький Схід – завжди сама, зі щоденником, фотоапаратом і кінокамерою. Її тексти стали унікальним феноменом: особисті, спостережливі, насичені описами, які сьогодні нагадують сучасні тревел-блоги, але написані у 1930-х роках.

Її книги – «Чар Марока», «З країни рижу та опію», «Далекі обрії» – не лише знайомили українського читача зі світом, а й утверджували національний голос серед глобальних культурних процесів. Вони написані мовою, яка поєднує журналістську точність, художність і особистий погляд жінки, що не боялася відкривати нове.

Попри складні життєві обставини, війни, еміграцію та віддаленість від батьківщини, Софія Яблонська зберегла вірність своїм творчим принципам. Її фотографії сьогодні є важливими документами епохи, а листи та щоденники – джерелом для дослідників української модерності.

Вродлива, зухвала, невгамовна – вона грала за власними правилами та дивилась на світ очима незалежної жінки. Всюди шукала справжності, яку можна дослідити лише крізь особистий досвід.

Софія Яблонська – це той голос української культури, який не загубився у світі, а навпаки – пролунав через океани. І тепер, повертаючись у наш культурний простір, вона є джерелом натхнення для тих, хто шукає сміливості, свободи й любові до світу.

Книги з описами її мандрівок ставали бестселерами та надихали українок на сміливі мрії.

Це видання покликане систематизувати літературу, присвячену Софії Яблонській, зібрати у єдиному просторі її твори, публікації про неї, дослідження, критичні огляди та матеріали.

1. Дитинство і формування особистості

«У моїх мандрівках з краю до краю я ніде не зустріла раю, якого сподівалася. Зате іноді, хоч здалека, схопила кілька відблисків земного щастя, яке тепер має для мене більшу вартість, ніж уявлені раї». Ось чому далі їду в дорогу, що ще довгою смугою стелиться переді мною – рефлексувала Софія Яблонська 1934 р. Цю унікальну, самобутню шляхетну українку називають громадянкою світу.

Софія Яблонська мала можливість у своєму житті проявити себе в різних іпостасях. Була першою українкою-мандрівницею, кінооператором документального кіно і фотографом, письменницею, архітектором, садівником, а також дружиною, матір'ю трьох синів, господинею. І це далеко не всі грані обдарованої натури.

Народилася Софія 15 травня 1907 року в селі Германів на Галичині (нині село Тарасівка Львівської області) і була п'ятою дитиною у сім'ї. Змалку дівчинка уявляла далекі краї і себе там. А ще мріяла колись побувати у тому закутку, де росте ванілія.

Зростала у сім'ї священника о. Івана Яблонського та матері Модести. Батько також допомагав людям лікування від різних недуг, вивчав медичні студії та проводив лабораторні експерименти. Лікарі із сусідніх сіл називали його «злочинцем у священній рясі», бо незакінчена медична освіта не давала йому права на лікарську практику, і ще він відбирав їхній прибуток. А ще займався городництвом, розводив рожі. З його біографії видно, що він був людиною рішучою і ризикованою. По-перше, кинув на останньому курсі медицину і перейшов на теологію, бо батьки його майбутньої дружини бачили дочку тільки за священником.

Згодом листи від своєї улюбленої донечки батько тримав за образами у хаті. На великі свята до їхнього двору з'їздилося чимало гостей, отців та їхніх родин із сусідніх сіл. А ще отець Яблонський був переконаним москвофілом. Категорично вірив у єдність слов'янських народів, шукав рівності для всіх. Ця облуда завела його з жінкою і малими дітьми на 6 років у росію. Поїхав на поневіряння. Потім повернувся назад до Галичини – вже не бунтував, хоч і не змірився. Помер, так і не погодившись зі світом.

Батько мав великий вплив на формування характеру Софії. Народилася вона дуже кволою і він двічі врятував її своїм зіллям від смерті. Навчав її чути власний організм, розумітися на травах, вчив самоорганізації і дисципліни. Батько навчав її поваги до турбот кожної людини – перейнялася його гуманізмом, як найвищим

обов'язком, на усе життя. Захоплювалася батьком і вболівала за нього, тому що був таки повним невдахою – в подружньому житті, в політиці, у виборі професії. Зрозуміла це ще дитиною й інколи сердилася на нього.

Зоїка (так називали її в дитинстві) росла самостійною і трохи відстороненою. А чи думала ця маленька дівчинка з золотавим волоссям та надміру слабким здоров'ям, бігаючи зі своїм чотирилапим любимцем вздовж золотистих ланів пшениці, навздогін вузьким стежинкам, що розбігалися у всіх напрямках, стати мандрівницею? Адже повертаючись зі Львова, воліла залишитись тут з ним назавжди: серед широких полів, зелених сіножатей, затишних гайків, щоб нестись вільно пахучими полями і, втомившись, лягати в траву.

Тут вона – володарка власного князівства!

Коли решта дітей від'їздили в місто, город (тобто сад) належав лише їй одній. Прогулюючись поміж полуниць та кущів, Зоїка могла, не ховаючись, вільно вітатись з квітами, розмовляти з порічками, погладжувати пелюстки лілеї, піднімати голови соняшникам – квітам сонця, що повертали за ним свої розкішні голови. Як казала няня Юстина: ніхто не любив більше за Зоїку усяке зілля, і ця любов до рослин, кущів та дерев супроводжувала її усе життя.

З часом допитливому серденьку цього вже було мало. Як воду з джерела, пила спрагла до всього непізаного Зоїка, слухаючи розповіді няні Юстини, про яку вона тепло напише у «Книзі про батька», *про сто шляхів:*

де перехід через піски караванів з жовтими, як віск, людьми, з малими скісними очима, що приходили з далеких країв, навантажені клунками прегарних шовків, пахучого чаю та інших неймовірних багатств;

де чорний шлях, що провадив до греків, засмалених сонцем та з чорними очима, що привозили вина, гарні тканини та прикраси, а ще пахощі та коріння. Веселі, багато знаючі, вони вчили українців будувати гарні церкви, монастирі з фресками та мозаїками;

про той червоний шлях, що вів у захланну і липку землю півночі до напівдиких людей з тьмяним лицями і твердим як сталь поглядом, що привозили хутра з диких звірів і багато вчилися у наших людей, бо мало знали самі;

і про захід, звідки приїздили гарні білі люди у вовняних одягах, які у нас їх і продавали, а також мечі, різну зброю та прикраси з металу.

Та найбільше любила слухати Зоїка про королівський шлях, шлях князів, що пропливав Дніпром на південь через Київ, від Балтики аж до Чорного моря, яким прийшли до нас варяги і були першими князями.

Ще маленька Зоїка обожнювала небо, а місто крало його в неї. В нього дивилась і шукала розради, коли сумувала. Вночі просила не затуляти вікон, щоб все воно належало їй, і місяць світив би для неї, і зірки займалися для неї, і сонце вставало теж для неї. А скільки могли розповісти про свою довгу мандрівку та пригоди в теплих краях бузьки, що несли небом здалека весну?!

Інші ж діти вважали її дивною, та й сама Зоїка відчувала свою інакшість та відокремленість, незважаючи на те, що зростала серед дітей. Найстаршою в сім'ї Яблонських була Марійка з дуже гарними оксамитними чорними очима зі щасливими вогниками, яка нещодавно заручилася, відважний та сміливий Ярослав, що обожнював книжки, і присутність якого часом лякала маленьку Зоїку, розсудлива трішки сумна і водночас таємнича улюблена сестра Оля та несміливий Мірко з очима, повними доброти.

Зоїка була зовсім не схожа на однолітків. Не хотіла іграшок та ігор, як інші діти, байдуже їй була до ляльки, подарованої мамою, бо дуже любила природу. Весь її дитячий скарб – то коробка з гладкими камінцями, кошик зі засохлими квітами, вінки з нескореників та альбом засушеної папороті, які ховала далеко від людського ока на стриху.

Ця таємнича дівчинка була так подібна до батька і така не схожа на маму.

Мама з дуже красивим ім'ям Модеста мала в своєму житті лише дві пристрасті – дітей та Бога, яким і приділяла весь свій час, опікуючись ними та їх навчанням, перебуваючи зазвичай у Львові. Для Зоїки, що жила на той час з батьком на селі, мама була найціннішим гостем, найочікуванішим, але зазвичай така недосяжна поміж домашніх клопотів та увагою до всіх дітей. Згадуючи хвилини, наповнені маминою ласкою, Зоїка не хотіла і не могла заснути, щоб затримати їх найдовше біля себе. Обійми в маминих раменах були найсолодшим місцем на світі.

Батько ж був для неї наче божество, тому найбільше цінувала час, проведений з ним, слухаючи його розповіді та повчання. Він вчив любити все, що б вона не робила, адже воно зробить її багатшою. Він вчив любити свою працю, бо працювати значить боротись проти часу, значить творити! Та батько теж зазвичай такий далекий, такий зайнятий парафіяльними справами і численними хворими, які безперервної вервицею йшли до нього за лікуванням, що не завжди знаходив час для своєї малої потіхи.

Можливо, тому, маючи власних дітей, Софія Яблонська залишила такі цінні для неї мандри і пригоди та присвятила себе сім'ї та вихованню трьох синів: Алана, Данка-Мішеля і Жака-Мірка.

Отже, загалом віддана сама собі, ця дика квітка зростала без надмірної уваги посеред своїх володінь, всотуючи всі доступні знання від батька та бабуні, мами та Юстини, та навіть від простих селян, що жили поряд і допомагали по господарству в селі Германів. Будучи донькою священника, через призму релігійних свят, і не лише Великодня і Різдва, через вічні церковні таїнства сприймала і проживала тодішні реалії на рівні з дорослими.

Та як буває у житті – все минуло. Таким близьким та улюбленим небом промайнув провісник біди. Кометою з розжареним хвостом просувалася в життя Зоїки війна. Сім'я отця Івана Яблонського змушена була вдатися до ризикованої далекої мандрівки. Це сталося під час Першої світової війни 1915 року, коли Галичина виявилася епіцентром страхітливих воєнних подій і репресій. Батько вирішив тікати до росії. Можливо, заважили на цьому його ідейні переконання. Так Яблонська опинилася спершу в Києві, потім у Таганрозі, але жилося в

тогочасній росії їм досить важко – не могли вибратися з постійних злигоднів і бід. У кожному новому місті Софія ходила до школи, але ще більше вчило її звихрене революційне життя.

Дівчинка зазнала голоду, принижень, бачила зблизька несправедливість і лицемірство. Збирала вугілля, що викидало море, десь підробляла на фабриці. У Таганрозі ходила до «трудової» школи, де вчилася шити черевики і вміння потім не раз знадобилися їй у подорожах. У тих мандрах по росії, очевидно, прокинулася у Софії жага до нових місць, вражень, людей.

Переживши трагічні події війни і революції, впродовж семи років поблукавши росією (1915-1921), сім'я в 1921 році повертається на рідну Галичину. Між іншим, досвід нужденного життя, що його зазнала Софія ще дитиною в росії, допоміг пізніше, коли довелося перебувати в не менш екстремальних умовах далеких країн та островів.

А Зоїку-Софію чекало насичене неперевершене життя, що стало і буде надалі орієнтиром і натхненням для багатьох поколінь. До того ж подальші численні подорожі і випробування, життя далеко від домівки не зменшать аніскілечки любові до рідного краю, де не росте ванілія і не продають сир у срібному папері, а в бочівках з дубового дерева.

Повернувшись на батьківщину, Софія поринула у життя з усім завзяттям молодості, палкої вдачі і вольового характеру. Вивчала діловодство, відвідувала учительську семінарію і одночасно курси крою та шиття. Вступала до драматичної студії й успішно дебютувала на сцені. Була красунею і мала талант, але кар'єра артистки не відповідала її незалежним вподобанням.

У 1923-1926 роках Софія навчалася в кількох навчальних закладах. Після короткого періоду навчання у семінарії для вчителів вона потоваришувала з Оленою Кисілевською – українською письменницею, журналісткою, видавчиною та феміністкою, яка відіграла важливу роль у її майбутній літературній кар'єрі в Галичині.

Протягом року Софія відвідувала курси у Львівській національній академії торгівлі (Panstwowa Akademia Handlu we Lwowie), а пізніше навчалася на 2-му та 3-му курсах драматичної школи при Консерваторії Польського музичного товариства у Львові (Szkola Dramatyczna Fr. Frączkowskiego we Lwowie).

Зрештою в 1925 році старший брат доручив їй керівництво двох кінотеатрів у Тернополі і ось тут її діловитість і настирливість проявилися повністю – вела бухгалтерію, добирала фільми, слідувала за виготовленням афіш, розміщенням реклами, музичним озвученням кінофільмів. Роман Турин – маляр, який вже тоді починав свою мистецьку кар'єру – малював афіші, їх розносили носії по місту. Справа дала прибуток і Софія отримала кошти для поїздки за кордон.

У листопаді 1926 року отримала листа з кіношколи в Парижі (L'Ecole Cinematographique de Louis Paglieri) з детальними умовами вступу. Це стало поштовхом до її переїзду до Парижа. Хоча немає доказів, що вона там навчалася, проте наступні шість років Софія Яблонська провела у французькій столиці.

1927 року вродлива двадцятирічна студентка Софія Яблонська виїхала до Франції. Яблонська не цурається жодної роботи, мие вікна, працює манекенницею, натурницею для художників. Пробувала зніматися в кіно, але швидко занудилася одноманітною процедурою зйомок. До того ж обмеженість коштів не залишила їй часу на довге очікування результатів роботи. Інтуїтивно знайшла те, що найкраще відповідало її природним нахилам: достатньо самостійна праця у зніманні документальних фільмів. Невдовзі опанувала операторський фах, виявила хист у художній фотографії. І ще один випадок допоміг визначити напрям її подальших захоплень: у Парижі Софія познайомилася з письменником і мандрівником Степаном Левинським. Він пробудив у неї зацікавлення до культури Сходу, став її добрим другом на все життя. Яблонська спілкувалася з українською громадою Парижа, зокрема з Романом Турином, Володимиром Винниченком.

А от з французьким художником Крістіаном Кальяром дівчину поєднало кохання. Проте пара не одружилася – Софія не соромилася жити з коханим у цивільному шлюбі, що на ті часи було неабияким явищем. Надихнувшись розповідями чоловіка про Африку вирушає до Марокко.

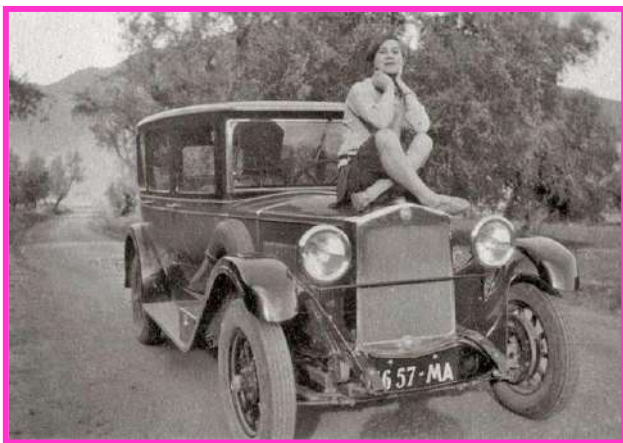
2. Мандрівний дух

Свою подорож в невідомі місця Софія Яблонська розпочала з Північної Африки. Саме туди, в Марокко, вона вирушила у грудні 1928 року. Тоді письменниця побувала за чотири місяці в Касабланці, Маракеші, Магадорі, Тарудані, Агадірі та в пустелі Сахара.

На замовлення однієї з французьких компаній кінопрокату вона мала зняти документальний фільм про Марокко. Від поїздки отримала багато вражень: екзотична природа і примітивні житла тубільців, їхній барвистий одяг і самобутні звичаї, – все викликало захоплення Софії.

У старому Маракеші з даху однієї оселі спостерігала, як вирує життя в місті – безугавне, загадкове для стороннього. Знімала це на кінострічку. Шукала знайомств з місцевими жителями, бо прагнула зрозуміти їх. Її усмішка, щирість викликали довіру, а знання французької та англійської мов допомагало порозумітися.

Близка подруга Софії і перекладач її творів французькою мовою Калитовська у своїх спогадах пише, як по-різному сприймали Марокко Яблонська і Ольга Кисилевська. Перша з них бачила сліпуче сонце і розкіш природи, яскраве, мінливе, небуденне життя. Коли під впливом вражень Яблонської до Марокко поїхала Кисилевська, то їй відкрилося зовсім інше: бруд, мухи, голодні діти, нужденне життя – і вона писала про це Софії, з якою вела приятельське листування. Цей епізод вдало підкреслює одну з основних особливостей вдачі Софії – бачити в житті красиве.

Софія Яблонська сидить на капоті авто під час подорожі до Марокко

Марокко не тільки став темою перших фільмів Софії, а й перших спроб її пера. Писала репортажі про те, що бачила в цій країні, і надсилала їх у Галичину в журнал «Нова Хата». Цей журнал почав видаватися у Львові із серпня 1926 р. Призначався він для інтелігентного жіноцтва, ставив перед собою завдання плекати домашню культуру шляхом пропагування українського мистецтва, зокрема народного. На той час це була смілива ідея – писати про цінність і здобутки українського мистецтва в державі, де панівною була польська культура. Ця "смілива" ідея реалізувалася редакцією журналу тактовно, на належному інтелектуальному рівні, з високим художнім смаком. Видання, як за змістом, так і зовнішнім виглядом, претендувало на європейський рівень, не раз отримувало нагороди на міжнародних оглядах преси, було відоме за кордоном своїми ілюстраціями ними матеріалами, розділом мод і ручних робіт. Очевидно, Яблонська не раз тримала в руках номери популярної серед українських емігрантів «Нової Хати». І зацікавилася виданнями.

У 1929 році мандрівниця мешкала деякий час в Криниць-Здруй, що в Польщі. Тут вона разом з матір'ю відкрила власний пансіон для відпочивальників.

У березневому номері 1930 р. «Нової хати» почали публікувати репортажі Софії Яблонської з Марокко. Друкували у супроводі якісних фотографій авторки. Це було задумано дуже вдало: захопливі розповіді молодої мандрівниці і майстерно виконані нею ефектні ілюстрації.

Кореспонденції з Марокко лягли в основу першої книжки Софії Яблонської «Чар Марока». Вийшла у світ 1932 р. коштом товариства імені Шевченка у Львові. І відразу викликала сенсацію. У польській пресі з'явилася стаття з двозначними натяками. По-перше, це та Яблонська, що сама поїхала до Парижа? По-друге, хіба жінка гідна так написати? Ну, може вона там щось і писала, але хтось мусив те добре допрацювати. Та ніколи молода дівчина не змогла б так написати.

Тоді стали в пригоді опубліковані в «Новій Хаті» репортажі з Марокко. На захист молодої письменниці стала українська преса, зокрема тодішня критика. Уже авторитетний на той час М. Рудницький опублікував у «Ділі» схвальну рецензію на книжку С. Яблонської: *«барвистий стиль, жива обсервація, життєрадісна усмішка. Головне стиль: він, і тільки він, є виявом таланту»*. У «Жіночій долі» відгукнулася на опублікування «Чар Марока» письменниця Дарія Віконська (справж. ім'я Іванна-Кароліна Федорович-Малицька): *«Це її перший твір. Проте оця перша книжка зраджує справжній, уже зрілий талант вродженої артистки-письменниці, людини, для якої словесний вираз є органічною konieczністю і тому сугестивний, чаруючий»*. З Франції написав у

польський «Ехпрес» директор Товариства «Опторг-Юнан-Фу» Жан Арден, з яким з 1931 року Яблонська почала співпрацювати. Він вважав своїм обов'язком вступитися за честь жінки, яку добре знав і поважав, яка на замовлення його фірми знімала кінорепортажі в Марокко, а тепер працювала на Далекому Сході.

Коли в Галичині вирували пристрасті навколо книжки «Чак Марока», Яблонська була вже в Китаї. Жила у приморських містечках, знімала документальні фільми, а також рекламу для місцевих торговельних компаній. Так хотіла заробити гроші, щоб здійснити свій намір про навколосвітню подорож. Брак коштів уже змушував її повернутися в Європу, але замість пароплава вона подорожувала авіа. А тоді Яблонська отримала замовлення від однієї з кінофірм, і це дало їй змогу заробити кошти та певні транзитні привілеї для подальших мандрівок.

2.1 Навколосвітні подорожі

Софія вирішує здійснити давню мрію – навколосвітню мандрівку. Уклавши контракт на зйомку документальних фільмів з товариством «Фільмтак» (згодом також працювала з «Індокитайфільмом»), тоді мало хто вірив, що жінка може щось гідне зняти, вирушає у подорож. Протягом трьох років (1932-1934) вона відвідує Порт-Саїд (Єгипет), Джибуті, Цейлон, Юньнань (Китай), Індокитай, Сіам, Балі, Таїті, Австралію, Яву, Нову Зеландію, Малайський архіпелаг, Північну Америку.

Не можна порівняти сучасну туристичну поїздку на комфортабельному лайнері з подорожами Софії. То був початок 30-х років: кораблі, на яких вона мандрувала, сьогодні, у кращому випадку, стали музейними експонатами, авіа тільки починало розвиватися.

Для Яблонської подорожі не були розвагою – в «експедиціях» вона фотографувала, знімала документальні фільми і рекламу, допрацьовувала свої рукописи. Знайомила з цікавими людьми, вивчала культуру та побут різних народів і народностей, спостерігала рідкісні явища природи, цікавилася рослинним світом, зокрема вирощуванням сільськогосподарських культур.

Подорожі були необхідною умовою її праці. Але водночас можна собі уявити, які далекі горизонти і перспективи розвитку світогляду відкривав перед нею океан та екзотичні країни, як стрімко розвивалася вона духовно, збагачувалася емоційно. У Китаї кінокамера завдає Софії чимало клопоту – забобонні тубільці не хочуть, щоб їх фотографували, бо нібито ця чорна коробка відбирає душу. Одного разу, сфотографувавши місцевого хлопчика та подарувавши його світлину батькові «на спомин», той чи то за збігом обставин, чи то навмисне зникає безвісти. Тому, щоб сфотографувати культуру і побут юанців, які зазвичай панічно тікають від апарата, мов від злого духа, Софія Яблонська йде на хитрощі. Вона орендує крамницю, мовляв, під торгівлю. А щоб не викликати підозр, справді її симулює: перед входом вивішує напис китайською «Імпорт та Експорт Гуртових Товарів», а «продає» автомобілі і літаки, щоб ні у кого не виникало бажання до покупки.

«Вона таємно фотографує місцевих мешканців, які оглядають місцеву

культуру – розміщені у вітрині її офісу зображення автівок і літаків. І фактично ці обличчя, які вона отримує на фотографіях, – це обличчя людей, які спостерігають. Тут вона показує погляд зворотній, який дивиться на тебе», – розповідає літературознавиця Олена Галета.

Подорожі Софії Яблонської – це не огляд визначних пам'яток нової країни, мандрівниця аналізує їхній світогляд, а також критикує європейське втручання у їхнє самотнє життя. Ці подорожі спонукають її роздумувати і над життям власної батьківщини. «Вона визначає себе як українку, вона це пояснює кожного разу, – розповідає Олена Галета. – Малює мапи, наводить статистику і каже, що вона знає їх напам'ять краще, ніж молитви, стільки разів у світі доводилися пояснювати, хто такі українці і що таке Україна».

Сама Софія згадує: «Ніхто з «фільмового товариства» не вірив, що їй вдасться зняти бодай щось, адже часто місцеве населення з великою обережністю ставилося до «білих людей». Але не була б Софія галичанкою, якби не знайшла вихід: інколи застосовуючи хитрощі та неабияку кмітливість, Яблонська таки умудрялася фотографувати тубільців і надсилала такі кадри, які до неї не робив ніхто.

Одна зі світлин, зроблених Софією Яблонською під час подорожі Індокитаєм (дівчата народності чорний чай).

З Китаю Яблонська вибралася продовжити другу частину подорожі навколо півсвіту.

Врешті їй вдається здійснити справжню навколосвітню мандрівку, під час якої вона місяцями живе на пароплаві.

У в'єтнамських горах Софія переживає укуси бананової гадюки, у Камбоджі хворіє на малярію, а в «країні піратів» – Юньнані – ледь не гине від рук розбійників. Має аудієнцію в останньої королеви Таїті, тікає від настирливого князя в Таїланді, відвідує весілля в'єтнамського принца. У Лаосі полює на тигра, на Балі на – білу акулу.

Саме тоді вона найбільше пожила на острові Бора-Бора. Місцеві мешканці прийняли її до себе, і вона вважалася членом однієї великої сім'ї. Вона отримала тамтешнє ім'я Теура (Червона Птаха) і вчилася всього, що потрібно на островах, – плавати, вилазити на дерева, здобувати плоди, плести кошики зі свіжого галуззя пальм, говорити тайською, правильно носити вінок із квітів, чавити олію з кокосових горіхів.

Вона нагадувала таїтянам, щоб ті не зраджували свого способу життя, і писала нотатки для майбутніх книжок. І багато рухалася. Завжди вважала, що тілесність духовна. Вона ходила горами і пірнала серед рифів. Гаїтянські чоловіки

вважали її майже такою витривалою, як вони.

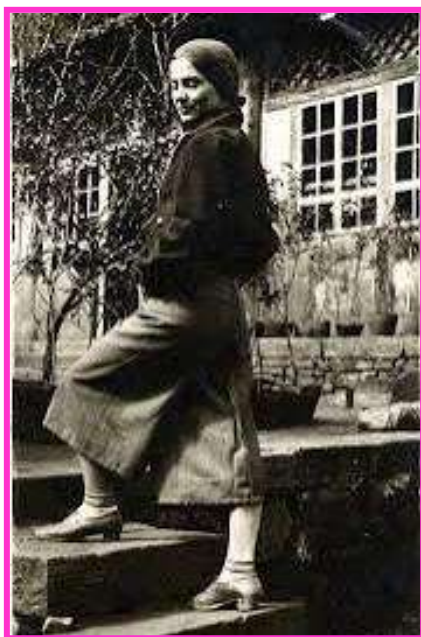
Під час своїх переїздів Яблонська працювала над новою книжкою, що мала називатися «Далекі обрії» й охопити матеріал з її навколосвітньої подорожі. На кінець 1932 року була готова третя частина запланованого рукопису, і вона розраховувала опублікувати її знову у «Новій Хаті».

Планувала розпочати публікацію «Далеких обріїв» у перші місяці 1933 року, однак несподівано отримала від редакції журналу відмову. У поясненні висували умову пересилки закінченого рукопису.

Яблонська була так вражена цим «непорозумінням», що не спромоглася навіть приховати, наскільки їй прикро. З подальших «настроєвих листів» до Лідії Бурачинської видно, що Софія глибоко переживала свою поразку, відчувала розчарування, зневіру у власних силах, почала сумніватися, чи не впливає згубно чужорідне оточення і світовідчуття на її інтелект.

У той же час їй було дуже скрутно і матеріально: жила у глухих закутках Китаю, зимувала у селянській хаті без печі і комину. Розповідала як мерзнуть руки на листом і вона примушувала себе вийти з хатини, оббігати кілька разів довкола неї, щоб зігрітися. Пізніше Софія знов отримала якийсь більш вигідний контракт, при переїздах встигала побачити щось цікаве, дещо публікувала у французькій пресі.

Софія Яблонська на сходах свого будинку в Юньнані (Китай), 1934 р.

Цей «пригодницький серіал» вражає й сьогодні, годі говорити про тогочасних українців, а головне українок. Софія пише репортажі про свої подорожі до галицьких видань та підкріплює світлинами, а також веде жіночі рубрики про здоров'я та красу.

3. Особисте щастя

Китай приніс Яблонській і особисте щастя – тут вона зустріла свого майбутнього чоловіка, дипломата Жана Удена, котрий згодом отримав посаду посла Франції у Китаї. У 1933 році молоді люди одружилися.

У Китаї сім'я прожила майже 15 років, мала трьох синів. Згодом облаштувала власне мешкання у Парижі. Великий відтинок свого життя Софія присвятила винятково родині: чоловіку, синам і улюбленому дому. Вдома

створила затишок у всіх проявах. І відмовила собі у цінному – писати.

Яблонська завше і всюди казала, що вона – українка! Ось як згадувала Софія про своє життя у Китаї в 1937 році: «Мені захотілось завести масу уліпшень, та всюди, де можна умістити українську нотку, заложити городець. Надто навчити мого китайця варити українського борщу, пирогів, а до того виробляти сир та масло, – навчити мою китаянку вишивати рушники, мій городець цвісти по-українськи...».

Софія Яблонська зі своїми дітьми

Софія писала і про те, як багато хатніх клопотів лягає їй на плечі, і що вона мусить заробляти ще й літературною працею. Не хотіла, аби було відчутно дуже, що чоловік має жінку письменницю.

На цей лист Яблонської пише "отверзу" відповідь Ірина Вільде. Вона обурюється таким замилюванням Софії домашніми справами: «Шкода Вас, Софіє, щоб Ви власноручно готовили чоловікові обід, вишивали, садили цвіти. Маєте до цього досить китайців. Я свого чоловіка і синка ледве перевиховала в

тім напрямі... Ви своєю відповіддю зовсім збунтували мені їх. Що тепер буде?». Проте Софія тим не переймалася, а далі вперто робила своє. Вона стверджувала, що навіть там, де було каміння, можуть вирости рожі. Оповідає про земансипованих корів, котрі перестали давати молоко, бо вони там, в Китаї, на рівні з волами. Але разом з тим непосидюча українка умудряється робити домашнє масло й сир! Винаймає собі коровину і починає призвичаювати її до звичного життя – годувати січкою з рижовою мукою й подавати картопляну салату. Робити масло та сир з домашнього молока допомагав кухар-китаєць, а пильна Софія усе контролювала. Навіть меблі для власного мешкання вона робила разом з теслею. Тобто була все поруч. І будинок на острові також був створений за її проектом. Абажури, сервети, подушки робила сама. А ще малювала, вишивала, колекціонувала традиційні строї. З України через часописи замовляла схеми для вишивок, українські книги.

Свого чоловіка француза Жана вона називала по-українському – Іваном. Той любив поїдати булки власного виробу, прикушував білим сиром, поливав квасним молоком, і нюхав на десерт резеду, теж вирощену власноруч. Чим не справжній українець? Традиційним українським борщем Софія не втомлювалася годувати всіх своїх гостей, причому неодноразово.

Пекла сама булки, закваску для яких також робила сама – із хмелевого листя, а з маленьких «райських» яблук – яблучну галярету.

Яблонська дуже любила усілякі квіти та іншу рослинність, тому висаджувала та доглядала деревця й кущі. Так одного разу виростила евкالیпт

висотою понад три метри. А жменю листя з цього дерева додавала до приймання ванни.

В одному з номерів сучасного канадського журналу для жінок вміщено фотографію Уденів: тендітна як статуетка із східної порцеляни Софія поряд з атлетичною постаттю Жана. Вона усміхається. За плечима в обох мальовничий лісовий пейзаж. Це, мабуть, вони вийшли на свій щоденний «прохід» у тому таємничому Юнанфу – деє коло Тибету, – що там Яблонська прожила перші роки свого подружнього життя.

Жіночі зацікавлення Софії повернули її творчість в інше русло. Пише серію кореспонденцій «Ніколи не запізно», присвячену догляду жінки за своїм здоров'ям і зовнішністю. Делікатно запитує у

листі до Лідії Бурачинської, чи ця тема відповідає планам журналу. Пояснює, що поради з дієтології, гімнастичні вправи, які вона описує, за своєю простотою є доступними навіть для сільських жінок, а в корисності їх кожна зможе переконатися сама. Адже від самопочуття жінки, її привабливості залежить і її щастя.

Усі діти Софії та Жана займалися фотографією, як і мама. Завзята жінка навіть почала займатися проєктуванням площ для дитячих ігор, а також – тростинових меблів, українських відкритих печей, просторих світлиць. Замовлень не бракувало. Один із домів, який проєктувала Софія, був відзначений на острові спеціальною зіркою. Свого часу вона працювала і як декоратор: укладала букети з живих квітів та сухоцвітів.

4. На рідній Галичині

Українка Софія Яблонська, незважаючи на те, що більшу частину життя провела за кордоном, завжди залишалася вірною своїй батьківщині.

Живучи далеко від України, Софія Яблонська завжди підтримувала зв'язки з нею. Вона публікувалася українською мовою, збирала народні пісні та музику, вишивані рушники та узор для вишивок.

Софія Яблонська вважала, що Україна є джерелом її натхнення. Вона писала: «Україна – вічне джерело моєї наснаги, я вибрала мову і цю країну, тому що це вибір моєї любові. А те, що вибирає любов, – найфантастичніше в цьому світі».

1935 року Софія приїхала на Галичину. Хотіла відпочити після більш ніж 6-річних переїздів, побути з рідними, друзями, полікуватися. Відвідала редакцію «Діла» і домовилася про видання книжки «З країни опію і рижу», рукопис якої привезла з собою. Це вже не були мальовані нашвидкоруч репортажі і враження. Нова книжка розкривала письменницький талант Яблонської. Давня китайська

культура, філософія викликали у неї глибокі роздуми, психологічні переживання.

Книжка вийшла у світ 1936 року, а в 1937 році. Ірина Вільде так рецензувала її : «Твір-книжка, що характеризує на авторку й життя та звичаї Китаю. Описані так живо, так переконливо, а до того скріплені світлинами, інколи такими страшними, зо справжнього життя, що місцями приходить думка, чи справді в тім самім часі, як ми ведемо спокійне життя, десь на далекому сході матері торгують дітьми? Але ця згадка хай не відстрашує від книжки: вона написана такою погодою духа, так дотепно, так сугестивно, що ми, читаючи її, стаємо на ту хвилину китайцями й так, як і всі вони, приймаємо нещастя та щастя з якимсь фаталістичним супокоем».

У той приїзд у Галичину Софія завітала також до редакції журналу «Нова Хата». Жінки дивувалися її простому і милому способу спілкування, манерам європейської дами, її вроді. На зустрічі у Львові Софія зустрічалась із ученицями львівської дівочої школи імена Тараса Шевченка. Люди стояли у проходах, слухаючи про далекі краї, які для них здаються фантастикою. Попри звинувачення у «зухвалості», Яблонська стає символом жіночої свободи й нової української модерності.

Проте в той самий час її критикували (передусім польські журналісти), адже українці були поневоленою нацією і якщо й подорожували, то не розповідали про це так, як представники титульних націй – британці, французи, німці.

«Так мало є цікавих людей у нас, до яких можна прив'язатися на довгі роки. Належите до тих, що не дуже рахують на поміч мужчини, бо самі тримаються сильно на ногах», – пише 1936-го року редактор львівської газети «Діло» Михайло Рудницький.

1939 р. у бібліотеці «Діла» вийшла, нарешті, друга частина «Далеких обріїв» Яблонської. Того ж року вона з чоловіком приїхала в Галичину. Приймали її з тріумфом – захопливі твори, неординарна особистість письменниці, і, не в останню чергу, її вдале одруження розтопили недовіру і стриманість. На короткий час поїхала з чоловіком у Карпати, щоб показати йому красу наших гір і самій відпочити – збиралася вдруге стати матір'ю. Коли повернулася до Китаю, де мав продовжувати службу її чоловік, отримала від львівського жіноцтва у подарунок ляльку у гуцульському стилі.

5. Світ до, світ після

Під час Другої світової війни Софія Яблонська живе в Китаї.

У 1946 році родина повернулася до Європи і оселилася в Парижі. Цей період був важким для Софії Яблонської, оскільки вона втратила кілька близьких людей: у 1946 році помер Степан Левинський. Відомо, що рідні Софії – сестра Марія та брат Ярослав емігрували до Австралії. Мати останні роки життя була біля доньки у Франції, батько помер у селі Ялинкуватому на 70-ому році життя. Ще був наймолодший син у їхній родині – Мирон-Микола, слід його загублений. В 1955 році Софія пережила смерть чоловіка. Життя сестри Олі трагічно

обірвалося 1957 року у Франції, пізніше пішла з життя її мати.

Після цього вона покинула Париж і разом із дітьми Софія оселяється на острові Нуармутьє, де почала займатися архітектурою та дизайном. У Нуармутьє Софія продовжує займатися літературою, упорядковуючи свої твори та перекладаючи їх французькою мовою.

Рік перед тим Удени відвідали острів Нуармутьє. Одна місцевість так припала до вподоби Жану, що він сказав, що хотів би тут жити. Софія запам'ятала його слова, по клаптику викопувала землю. Але вже без чоловіка переїхала жити на острів. Серед лагідних, порослих соснами пагорбів побудувала віллу за власним проектом. Вибрала вандейський архітектурний стиль, дещо оновила, щось додала із рідних мотивів. Вийшло так вдало, що потім брала замовлення на проекти, які здає туристам в оренду як підприємниця. Один із її будинків комісія архітекторів відзначила зірочкою, як художню цінність на острові. За кресленнями Софії були виготовлені для її вілли деякі меблі: тесаний з грубих дощок стіл для кухні і лава (як в хаті батька), плетені з лози крісла.

Найбільше часу забирав у неї город, бо солончакова земля не давала врожаю. Не раз у кошиках і целофанових мішках Софія приносила родючу землю з лісу, необжитих дюн. Згадувала при тому невтомну працьовитість китайців і впертість українців.

Навіть з плином часу Софія Яблонська залишалася тією ж спраглою до спілкування і людського тепла – часто приймала у себе гостей і друзів. У такі вечори всі збиралися на веранді, пили амарантовий пунш, розмовляли і читали вголос художні твори. Почувалася повною сил і нових задумів, плавала в морі з ранньої весни до пізньої осені, щороку їздила в Швейцарію на лижі.

Паралельно пише зовсім відмінний від подорожніх нарисів, надзвичайно чуттєвий психологічний роман-спогад «Книга про батька», в якій поверталася до свого дитинства, своїх витоків. Очевидно, з відстані прожитих років хотіла осмислити минуле. Працювала над оповіданнями – також про своє дитинство.

Надалі була ясна душею і відкрита для людей. Взимку працювала писала (мала на кілька років наперед складений план), літом приїжджали сини з онуками і дім наповнювався гамором. Навідувалися друзі. Вечорами всі збиралися на веранді. Господиня з коротким сріблястим волоссям, у чорних з блискучого китайського шовку штанях розливала амарантовий пунш. Розмовляли, читали вголос художні твори.

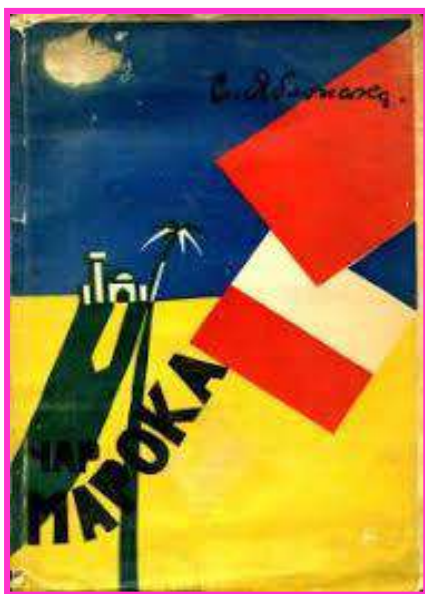
Навіть в літньому віці Софія Яблонська зберегла міцність й енергію. Вміла підліковуватися травами, багато ходила, працювала фізично, плавала у морі з ранньої весни до пізньої осені. Щороку у квітні виїжджала до Швейцарії на сніг – лижі, ковзани.

Навесні 1971 року зібралася в дорогу, як вже звикла. Вранці морський відплив відкрив стару, ще з років римської імперії прокладену дорогу на континент. Тільки двічі на день – рано й увечері – під час відпливів проступала вона. Вже й підсихало. Софія сама вела машину по дорозі на Париж. Виїхала бадьора і впевнена, залишила на господарстві вірну Марту і улюбленого пса Соля. Але щось з нею сталося, врізалася у великовантажну машину, якраз везучи до видання рукопис нової книги. Це був кінець її життя. Похована Яблонська поруч із чоловіком на острові Нуармутьє.

Залишилися папки рукописів, цікаве листування з людьми з різних кінців світу. Залишилася дерев'яна різьблена мисина з написом українською «Чим хата багата – тим рада», збірка «Кобзаря», гуцульська лялька з Галичини. Ці предмети були для неї символами України, які нагадували їй про рідну землю і народ.

Друзі Софії Яблонської пишуть у спогадах, що її життя не могло закінчитися не трагічно. Настільки стрімкою вона була: беззастережно віддавалася кожній роботі, відчуттю задуму. Перші загальні огляди життя і творчості Софії Яблонської з'явилися в еміграційному місячнику «Сучасність» невдовзі по її смерті. У 1971 році Марта Калитовська опублікувала біографічну статтю «Софія Яблонська: подорожник і людина», а 1977 року з'являється стаття Юрія Стефаніка про книгу Софії Яблонської «Книга про батька», яку критик назвав її найкращим твором, підкреслюючи важливість її еміграційної діяльності.

6. Подорожні оповіді Софії Яблонської

«Чар Марока» (1932 р.) – це фактично перший український тревелог. Завдяки праці Яблонської український читач почав відкривати для себе Африку, дізнаватися про інші культури та традиції. Не обійшлося й без вічної проблеми українців за кордоном: плутанини з росіянами.

Так, Софії постійно доводиться наголошувати на тому, що вона з України, і що росіяни й українці – різні нації.

Перебуваючи у Марокко, авторка іронізує з французької зарозумілості та колоніальних звичках.

Бажаючи зрозуміти, ввійти в місцеве життя, Яблонська не готова відмовитися від статусу

емансипованої європейської жінки. Вона не може бути повністю ні «тут», ні «там». І зрозуміло, бо її мірило – інше.

Поєднання двох іпостасей – європейки (представниці цивілізації) й українки (представниці бездержавної нації) надає їй тієї легітимності, якої бракує туристам, що від них Яблонська всіляко відмежовується.

Мандрівниця ніби водить камерою, ми всякчас відчуваємо невидиму присутність цієї «фільмокамери душі», де технічне зливається і підкоряється інтелектуальному й поетикальному. «Чар Марока» – документальний фільм, зроблений з літер.

«Чар Марока» чи «Чар на око»? Захват та численні запитання просто сипалися на мандрівницю від українських читачів. Отож, Софія їм відписувала: **«...коли мене тут звірі не роздеруть з голоду, то ви мене розшарпаєте з цікавості»**. Жінка бідкається, що не може відписати кожному, бо то хіба треба всім окремою книжкою відписувати, тому пише спільним листом.

Вражає те, з якою щирою іронією відповідає на всі захцянки та нескінченні питання мандрівниця своїм прихильникам. Бо ж то не жарти – українці просять привезти папугу, малого слона, мавпочку, вужа. А один пан з Коломиї навіть просить книгу «Чар на око» (замість «Чар Марока»).

«З країни рижу та опію» (1936 р.)

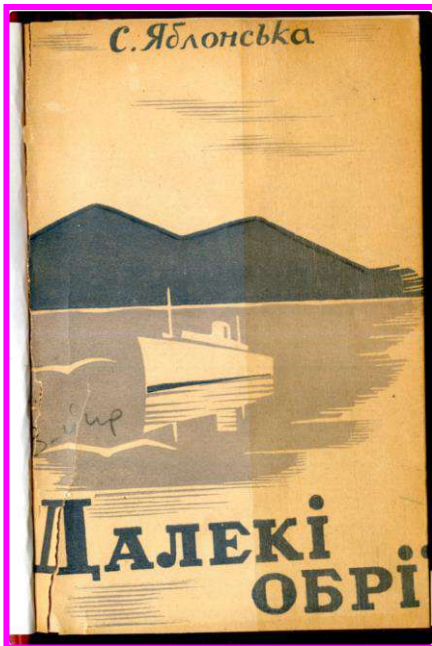
Китай 30-х років очима української мандрівниці.

Тревелог «З країни рижу та опію» був написаний протягом 1932–1935 років під час її перебування в Китаї й Індокитаї.

У ньому Софія відверто розповідає про власну залежність від опію та описує події, свідком яких стала, зокрема публічну страту піратів.

Яблонська не лише спостерігала за китайським побутом, а й намагалася задокументувати його на плівці. Але через місцеві забобони, за якими фотоапарат міг принести хворобу чи смерть, знімати було складно: їй доводилося годинами чекати слушного моменту, марнувати плівку та часто повертатися без жодного кадру.

Щоб мати змогу працювати, Софія орендувала приміщення й вдавала, що веде комерційну діяльність – саме звідти вона знімала мешканців міста.

«Далекі обрії» (1939 р.)

«Дивна річ, як легко стати оригінальною та цікавою людиною. Часто вистачає бути чужинкою серед групи «своїх»!...»

Софія Яблонська. Далекі обрії

Видання має історико-культурну, художню цінність. Прижиттєве видання автора. Багато ілюстроване видання.

«Далекі обрії» – третій тревелог української мандрівниці, письменниці та фотографки Софії Яблонської, який описує її навколосвітню подорож. Його Яблонська написала під час мандрів у 1934-1935 роках, проте довго редагувала, тому вперше він вийшов друком лише в 1939 році у Львові.

Цей роман нагадує своєрідний подорожній щоденник, до якого авторка зверталась, щоб схопити найцікавіші моменти мандрівки: зафіксувати особливі місця, описати зникаючі народності, довірити найінтимніші переживання, як-от зустрічі з в'єтнамським князем, та думки щодо колонізаційних процесів, які вона спостерігала, подорожуючи голландськими та французькими колоніями.

Посмертно стараннями Марти Калитовської, подруги Софії Яблонської, вийшли за кордоном книжки Софії Яблонської «Дві ваги – дві міри» (1972), яка була підготовлена до друку самою авторкою незадовго до її загибелі та «Книга про батька» (1977), перекладено французькою мовою «Чар Марока» (1973).

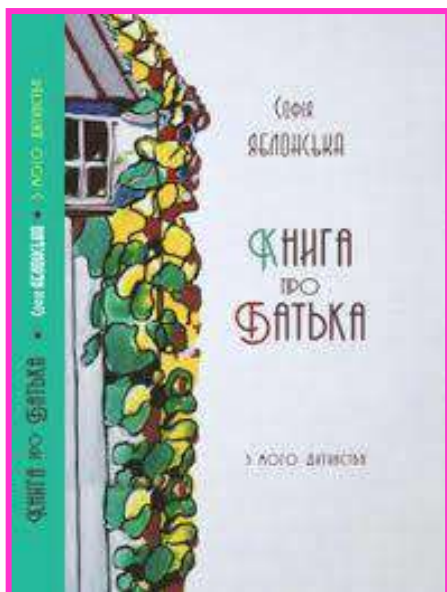

«Дві ваги – дві міри» (1972 р.) – це посмертно видана збірка оповідань та нарисів видатної української письменниці, журналістки та мандрівниці Софії Яблонської, яка вийшла друком у 1972 році, зібравши її тексти різних років, написані в різних країнах, і відображає її унікальний погляд на світ крізь призму мандрів та особистих вражень.

Видання збило оповідання, що вона писала протягом життя, деякі з них були лише надруковані на машинці.

Збірка містить новели про її враження від подорожей екзотичними країнами (Африка, Азія, Океанія) та життя в Парижі, сповнені спостережливості, ліризму й філософських роздумів про людські долі та цінності.

Ця книга, як і інші твори Яблонської, є важливим внеском у українську літературу, особливо в жанр тревел-журналістики, і показує її як першу українську жінку-кінооператора та унікальну особистість.

«Книга про батька. З мого дитинства»

(1977 р.) надрукували також після смерті письменниці (перевидання: «Богуславкнига», 2016, упорядниця Оксана Хмара). Цю працю написала на прохання дітей Софії. Сини просили маму написати книгу про виховання, а інші – перевидати. І хоча цю книгу авторка не встигла завершити, проте саме той текст розповідає читачам про найособливіше – її дитинство та рідних.

«Книга про батька» – це не поспіхом написаний твір, а виважене рішення, на яке вона довгі роки не наважувалася, робота, над якою працювала впродовж останніх 30-ти років свого життя. **«Сьогодні починаю книгу, яку неможливо**

писати, важко читати та поширити», – писала Софія Яблонська.

Це і своєрідна сповідь, і послання нащадкам, щоб вказати «шлях для думання чи психічного відчуття, яким не треба йти», і свідчення великої доччиної любові.

А ще, це захоплююча розповідь про омріяну нею Україну. Софія Яблонська була знатним оповідачем. Гортаючи сторінки, ви відчуєте радісну метушню і пахощі на кухні перед Різдвом, тиху урочистість, «наче над хатою пролетів ангел», на саме Різдво, захоплення від повернення бузків у покинуте колись гніздо, любов до землі та плекання рослин, гордість від упорядкування комор, все оте рідне – українське.

Неймовірно реалістично передана атмосфера страху та напруження періоду Першої світової війни, коли на галицьку землю має вступити російське військо. Ви обов'язково захочете перечитати цю книгу ще і ще раз, щоб відчути та пережити ту правдивість і відвертість почуттів, переживань, які можна примірити і до себе.

Спогади Софії Яблонської про перші дев'ять років життя, «Книга про батька», важливі в контексті тревелогів тому, що в них на філософськопсихологічному рівні обґрунтовуються причини подорожі та символічна мета – досягти щастя (або ж райських островів).

Період дитинства тут конструюється як найважливіший у житті, як міфічна «золота доба» людства чи рай на землі, який нібито можна відшукати знову й повернутися до радості від буття, не зумовленої володінням жодного об'єкта. Таку радість нібито відчували первісні люди, на пошуки яких вирушає Яблонська.

Тому фізична подорож стає мандрівкою в часі, яка від самого початку провокує повернення в дитинство, а різні події й досвіди під час подорожі перетворюються в подорож інтроспективну, де раз у раз можна думкою перенестися в давно минуле.

День від'їзду в трирічну навколосвітню подорож Яблонська описує так: **«Мій настрій, повний піднесення та радісного вичікування, нагадує мені**

колишні настрої святих вечорів з мого дитинства: передріздвяні приготування, – дідух, запах свіжої соломи, зрубленої смереки, вареної куті, студенини... Відблиски кольорових свічок крізь вікно, заморожене білими квітами зими, коляди...».

*Листи з Парижа. Листи з Китаю :
подорожні нариси, новели, оповідання, есеї,
інтерв'ю (2018 р.)*

Збірка нарисів Софії Яблонської «Листи з Парижа. Листи з Китаю», що включає її враження від мандрівок, була видана у 2018 році видавництвом «Піраміда», упорядником і літературним редактором був Василь Габора. У книзі «Листи з Парижа. Листи з Китаю» зібрані всі її публікації – подорожні нариси, оповідання, мініатюри, листи, інтерв'ю – які друкувались у галицькій пресі 20-30-х років ХХ ст., а також рецензії та відгуки про її творчість.

Це видання дозволяє відчутти тогочасний літературний контекст і побувати у творчій лабораторії митця: оповіді про далекі краї, що увійшли згодом до її книг, вміщені у первісних варіантах. Світ, що його зберегла у слові письменниця-мандрівниця, давно вже зруйнований, тож її твори є своєрідним пам'ятником первісній природі.

У подорожніх нотатках, тревелогах і репортажах часто фігурує їжа – що й не дивно, оскільки страви в подорожах стають одним із шляхів пізнання нового, підставою знаходити відмінне й спільне у своїй та чужій культурах. Або ж це лише запах їжі, який невидимим серпанком пронизує помешкання, вулицю, селище чи місто й надовго залишається в пам'яті невіддільною частиною образу цього місця. Реальності без запаху довіряти важко; а реальність тревелогів переконлива зазвичай тому, що тіло автора, який пропускає крізь себе досвід подорожі, там більш видиме, в тому числі завдяки описам пережитих трапез та відчутих запахів.

Майже усі твори Софії Яблонської отримали нове життя в Незалежній Україні. (Літературна агенція «Піраміда» здійснила видання книг С. Яблонської «Листи з Парижа. Листи з Китаю», «Чар Марока», «Далекі обрії», видавництво «Родовід» – фотокнигу «Теура. Софія Яблонська» та інші художні твори в окремих виданнях).

Одними з перших активно почали досліджувати постать Софії Яблонської Василь Габора, Роман Горак, Вероніка Гоменюк, Андрій Баницький, Олена Галета, Оксана Хмара, Наталія Гриник.

7. Червона птаха Софії Яблонської

Відродно, що тепер і книги, й інші, і унікальні світлини Яблонської, зроблені у подорожах. Тож маємо можливість побачити й ми, сучасники.

Видавництво «Родовід», надихнувшись дослідженням Андрія Беницького та Вероніки Гоменюк, у партнерстві з харківською дизайн-студією «Графпром» за сприяння Українського культурного фонду започаткували цілий проєкт «Теура». Софія Яблонська».

В рамках проєкту всі рукописи і світлини зібрали в три арт-буки подорожніх романів (або тревелогів) і видали окремий фотоальбом, передмову до якого написала сама Оксана Забужко.

Все своє життя фотографка мандрувала – спочатку з власної цікавості "втікала" зі Львова до Парижа, потім з Парижа у світ. 15 років прожила в Китаї та В'єтнамі, звідки через війну повернулась до Франції.

Все життя Софія мріяла відвідати Україну, але не змогла пробитись через залізну завісу.

Про всі її "втечі" в передмові Оксани Забужко до фотоальбому **«Мистецтво втечі: кілька уроків від Софії Яблонської»**.

Ключові тези з передмови Забужко до книги «Теура. Софія Яблонська»:

«Гоген 20-го століття»: Забужко називає Яблонську сучасним аналогом Гогена, який не малював, а фотографував "своє Таїті", показуючи його крізь призму власного унікального бачення, а не крізь призму європейського колоніального тягаря.

Інший погляд на жінок: Забужко наголошує, що Яблонська побачила жінок із колонізованих територій (Африки, Азії) по-іншому, ніж європейські чоловіки-мандрівники до неї.

«Вміла бути близькою»: Письменниця підкреслює здатність Яблонської до емпатії та відкритості до "далеких" культур та людей, що відрізняє її від попередників, які часто дивилися зверхньо.

Цитата з альбому: У самій «Теурі» сказано: «Софія вміла бути близькою з далекими, вміла приймати без упереджень і віддавати без пересторог» – це ідейно перегукується з аналізом Забужко.

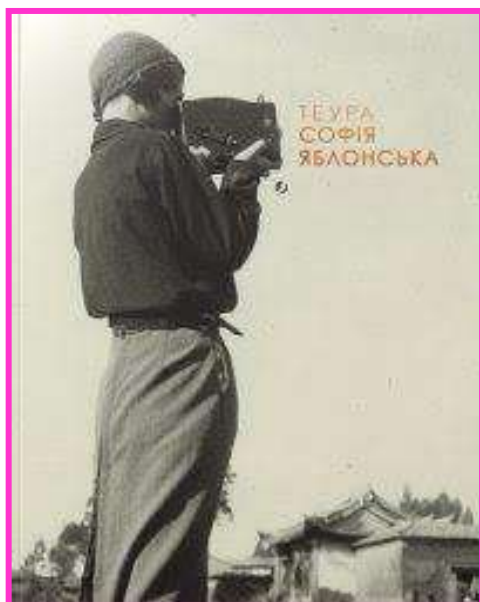
«Як у «жінки з кіноапаратом» (нотабене, в усіх мовах досі за умовчанням прийнято, що Вертовська «людина з кіноапаратом» – чоловік!), у неї просто не було ще попередниць (Лені Ріфеншталь ще навіть своїх гренландських айсбергів натоді не встигла зняти...), а як у «білої спеціалістки в колоніях» – не було антиколоніальних рольових моделей (а колоніальні її не влаштовували!). Відтак єдиним, на старті, «культурним ресурсом», яким вона диспонувала і з якого мала витворити власну художню

мову, придатну для відтворення чужих світів, лишалась для Яблонської – таки вона сама: її тревелоги, це не NATIONAL GEOGRAPHIC і не LONELY PLANET – це її, і тільки її персональні Африка, Азія, Австралія й Нова Зеландія, свого роду авторське «поетичне кіно» нон-стоп, де всі рецептори «ліричної героїні» наставлені на те, що вабить і зачіпає її особисто».

Оксана Забужко

Проект презентували в Києві, запросили й онуку Софії – парижанку Наталі Уден, якій у спадок дістались не лише українські риси, а й весь архів бабусі-галичанки: світлини, рукописи, листівки, навіть одяг періоду Індокитаю.

У 2018 році у видавництві «Родовід» вийшла ілюстрована книга «Теура. Софія Яблонська».

«ТЕУРА. Софія Яблонська» – проект, який представляє світові й Україні визначну українську фотографку, письменницю, мандрівницю, кінодокументалістку Софію Яблонську. Поєднує фотоальбом фотографій та 3 книжки мандрівної прози із літературної спадщини Софії Яблонської (1907-1971).

«Теурою» – червоною птахою – назвали Софію й таким чином визнали "свою", тубільці острова Бора-Бора, де вона однією з перших з'явилася з фото- та кінокамерою.

В Індокитаї, Єгипті, Цейлоні, Балі, Таїті, Новій Зеландії – скрізь в світі, знімала "живу" картину життя, а не модні на той час постановки.

До фотоальбому, що видрукуваний українською та французькою мовами (окремі версії), включені її фотографії з навколосвітової подорожі 1930-х років.

Унікальне вміння Софії Яблонської – бачити красу там, де її не помічали інші. Протягом років вона вивчала різні культури, навчалася в них, черпала натхнення і на основі отриманого досвіду створювала щось "своє", глибоко персональне.

У рамках презентації книги «Теура. Софія Яблонська», в Києві в 2018 році відбулася виставка костюмів Яблонської, які вона сама перешивала з речей, знайдених в різних країнах світу – барвисті жакети, сукні, спідниці, кімоно. На багатьох предметах одягу зображені китайські традиційні візерунки. Спогади із країни, яка відіграла в житті Софії Яблонської одну з ключових ролей.

Фотографії з архіву Наталі Уден-Яблонської, внучки Софії (Париж).

Саме ці світлини сформували книжку і виставку «ТЕУРА. СОФІЯ ЯБЛОНСЬКА» – це, по суті, вулична фотографія тогочасних міст – китайських, в'єтнамських, островів Океанії, портрети місцевих жителів, архітектура колишніх анкорських святинь.

З книжки мандрівної прози із літературної спадщини Софії Яблонської (1907-1971)

«Чар Марока» – дебютний подорожній роман української мандрівниці, письменниці та фотографки Софії Яблонської, уперше виданий у Львові у 1932 році.

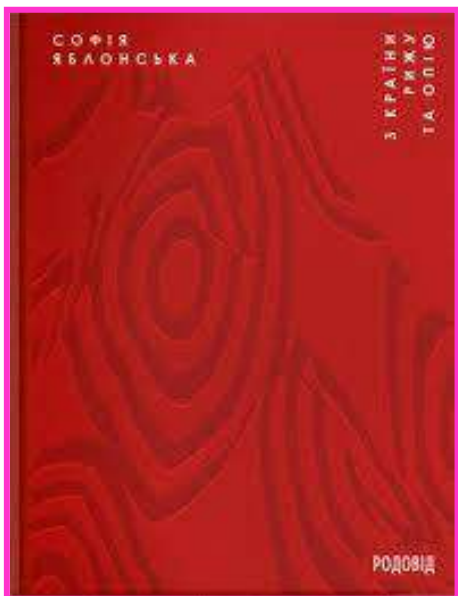
Авторка прожила у Марокко чотири місяці, протягом яких досліджувала й описувала арабську Африку.

Репортаж письменниці глибоко особистісний, її неупереджений погляд на цю країну позбавлений французького впливу та усталених жанрових традицій екзотичного роману, незважаючи на те, що Софія, до того як вирушити в Марокко, вже кілька років жила в Парижі.

Яблонська описує різні верстви арабського суспільства, їх взаємини між собою та з іноземцями, становище жіноцтва та вільних від європейського протекторату берберських племен.

Видання 2018 року є частиною артпроєкту «ТЕУРА. Софія Яблонська», мета якого – повернути Софію Яблонську в культурний дискурс й утвердити як актуальну персонажку українського мистецтва.

Упорядники: Андрій Беницький, Вероніка Гоменюк.

«З країни рижу та опію» – другий тревелог Софії Яблонської, написаний впродовж 1932-1935 років, коли вона працювала операторкою в Китаї та Індокитаї.

У ньому авторка докладно описує усі складнощі процесу зйомок кінорепортажів та фотографій в середовищі, де люди досі вірять, що камера забирає душу.

Роман Яблонської динамічний, наповнений яскравими персонажами, небуденними пригодами, навіть авантюрами. Вперше опублікований 1936 року у Львові.

«Поїхала я в Китай, щоб побачити китайців, щоб пізнати їхнє життя, звичаї, мистецтво, віру», – писала Яблонська у своїх спогадах.

«Далекі обрії» – третій тревелог української мандрівниці, письменниці та фотографки Софії Яблонської, який описує її навколосвітню подорож. Його Яблонська написала під час мандрів у 1934-1935 роках, проте довго редагувала, тому вперше він вийшов друком лише в 1939 році у Львові.

Цей роман нагадує своєрідний подорожній щоденник, до якого авторка зверталась, щоб схопити найцікавіші моменти мандрівки: зафіксувати особливі місця, описати зникаючі народності, довірити найінтимніші переживання, як-от зустрічі з в'єтнамським князем, та думки щодо колонізаційних процесів, які вона спостерігала, подорожуючи голландськими та французькими колоніями.

8. Сильна та унікальна

Софію Яблонську запам'ятали як сміливу і творчу особистість, жінку що не боялася ризикувати. Вона відкривала світ не тільки для себе, а й для тих хто не мав такої сміливості.

У чому ж незвичайність цієї жінки? Адже дивовижні сторінки її життя заслуговують на великі екранізації. Ми лише недавно повернулися до імені видатної українки Софії Яблонської. Тимчасом і нині більшість українців навіть не здогадуються про таку українку. Було колись навіть таке, що в одній із газет Яблонську вневнено називали полячкою.

Софія Яблонська була мандрівницею з покликання. Коли перечитуєш її подорожні нариси з дивовижними пригодами та найреальнішими загрозами загибелі, усвідомлюєш, що в особі авторки поєдналися виняткові людські якості.

Без сильної вольової натури, вміння переборювати труднощі та домагатися свого, знаходити ключ спілкування з найрізноманітнішими людьми з найвіддаленіших закутків планети годі було б і мріяти про світові подорожі.

А ще, мабуть, невтомну пілігримку вела в житті незрадлива зірка, бо в її долі, як і в долі кожного, хто пов'язує своє життя зі смертельним ризиком, важливим був також звичайний талан, виграш, примхливе щастя миттєвості чи збігу випадковостей.

Яблонська стала однією із перших жінок, які подорожували з кінокамерою і змінювали уявлення про сучасну українку.

«Колись, коли вже набридне подорожувати по світу, прихистком стане не острів Таїті, не казкова Індія, а хатина десь у Карпатах...». – так говорила Софія, але сталося не так, на жаль... По дорозі до видавництва, куди жінка везла свій новий рукопис книги «Дві ваги – дві міри», потрапила в автокатастрофу, що стало причиною передчасної смерті. Вражаючий факт, але звістку про смерть мандрівниці (4 лютого 1971 року) не надрукувала жодна газета в Україні. Просто різкий дисонанс, якщо пригадати, як часто писали про Софію в 1930-х роках тут, в Україні.

Перші статті, присвячені Софії Яблонській, були надруковані аж в 1990 році. Це був нарис під назвою «Яликовате» авторства Романа Горака. Великий внесок у популяризацію імені Софії Яблонської та її творчості зробила товаришка та порадиця – Марта Калитовська. Саме вона привезла до України 1985 року «Книгу про батька. З мого дитинства» Яблонської і переклала французькою усі твори своєї подруги.

«Вона ніколи не хворіла, не занедбувала руханки, плавала в морі від ранньої весни до пізньої осені, зимою їздила на лижах і ковзанах не гірше за молодих, часто утримувалася від їжі», – згадувала її посестра по духу Марта Калитовська.

Унікальна творчість Софії Яблонської спонукає людей створювати проекти сьогодні, які заново розповідають про неї. Наприклад, «Книга про батька. З мого дитинства» надихнула накласти текст на мову ароматів, і так виникла колекція парфумів «Парфумерна мандрівка Софії Яблонської».

Мистецький проєкт **«Парфумерна мандрівка Софії»** – це культурний вислів, який досліджує запах, рослинність та місця побуту Софії Яблонської, щоб проілюструвати історичний контекст і умови, в яких творила письменниця, зберегти історію через чуттєве сприйняття і донести культурну пам'ять України через ароматичну мову, яка не потребує перекладу.

Було створено першу колекцію ароматів – це сет із трьох парфумів, натхненних текстами з книги Софії Яблонської «З мого дитинства».

Це своєрідна ольфакторна мандрівка, що веде нас крізь місця та часи Софії.

Зоїка – так ніжно називали Софію в дитинстві. Так і називається перший парфум, аромат мрійливого, радісного світу дитини в українському селі Германів на Львівщині. Створювала запах парфумерна художниця Ксандра Осініна, засновниця бренду «Чар зілля».

«Ружа чорна» уособлює образ батька Софії – Івана Яблонського, лікаря-травника, священника, філософа і землелюба. Це аромат світу обов'язку та ритуалу – храму, сповненого ладану, аромат любові до інших через турботу – зібрані та висушені трави, аромат важкого життя в суперечності – полину, шкіри,

металу. Сформулював аромат парфумер Михайло Буц, засновник бренду «Отакі парфуми».

«Стрих» – це інтелектуальний аромат, який призначений супроводжувати читання книги, досліджуючи Софію Яблонську. Нам здається, що Софія Яблонська намагалася «вловити світ, який зникає» – в мандрівках її цікавили загрожені народи, їхня культура, а в книзі про своє дитинство вона намагалася спіймати спогади, які розчиняються з роками. Це аромат найулюбленішого місця в домі, звідки починається родинна історія. Авторка аромату і проєкту – Наталка Гриник, дослідниця життя і творчості Софії Яблонської.

«Це рідкісна жінка: інтелігентна, смілива, метка й самостійна. Має всі риси слов'янки, отже гордість, може і перебільшену. Її виправи у небезпечні терени, її успіхи в зйомках – це велике шаленство. Аж дивно, що завсігди верталась здорова і ціла», – писав про Софію Яблонську директор, підприємець Жан Арден.

Вона жила у трьох країнах, говорила п'ятьма мовами, мала безліч ідентичностей, але до кінця життя берегла три речі: «Кобзар» Шевченка, гуцульську ляльку, що її подарували на Галичині та різьблену дерев'яну мищину – усе, що нагадувало їй про рідну землю.

Яблонська товаришувала з парфумеркою Жермен Сельє – однією з перших видатних жінок в цій сфері, що на той час переважно залишалася виключно чоловічою. Схожа історія і в Софії Яблонської. Галузь документального кіно та фотографії, в якій вона розвивалася, теж вважалася суто «чоловічою територією».

Одного вечора Софія грала в шахи з приятелем-французом. До них підійшов здивований каїд і подумав, що Яблонська – переодягнений хлопець. **«На його думку європейська жінка й ноги може показувати до колін, і обличчя своє всім мужчинам відкривати, і всміхатися до них, а навіть курити папіроски, але в шахи грати, до цього вона нездібна,** – писала Софія.

Яблонська близько товаришувала з Дарією Віконською, яка надсилала Софії українські книги до Азії. Колись вона вислала Яблонській книгу української письменниці Катрі Гриневичевої «Шестикрилець» – історичну повість на Галицько-Волинській землі другої половини 12-початку 13 століття, зокрема про князя Романа Мстиславовича. І Софія, що була далеко від рідного дому, могла читати тексти про Україну.

Нині до нас із світлин дивиться незвичайна жінка – перша галичанка, що «пустилася в широкий світ власними силами». Красива, інтелігентна, розумна, амбітна, справжня. Вона – наша унікальна Софія Яблонська. Хоче і нині через свої подорожні записи познайомитися з нами, заприятелювати.

Дівчина, яка беззаперечно випереджала свій час. Сьогодні її називають тревел-блогеркою, і переконані, що в наш час вона мала б YouTube-канал і мільйони підписників на Інстаграмі. Її ім'я незаслужено ще досі мало знане в Україні, а має всі підстави для того, щоб бути частиною візитівки України. Софія Яблонська – яскравий приклад модерної емансипованої галичанки, яка мислила широко, а родина їй в цьому сприяла.

«Перед нами ще стільки життя, стільки майбутніх перемог, а може, й не раз поразок. Тому-то нам над усе треба живого духа, веселого настрою, витривалості, оптимізму, незламності», – писала українська мандрівниця в листі. І ці слова Софії Яблонської будуть актуальні в усі часи.

Софія Яблонська-Уден була неперевершеною жінкою і багатогранною особистістю. Володіла чудовою здатністю зацікавлення світом і людьми, великою спостережливістю та особливою любов'ю до життя. Водночас в її розповідях не було бажання підкорити світ, а просто його пізнати і познайомити чужинців із невідомою, але такою рідною для неї країною. Куди б не манили далекі обрії, вона завжди

почувалася українкою, або "дорогою міс Україною".

9. Фонд Софії Яблонської

Діє як осередок збереження та актуалізації спадщини. Він працює над відкриттям нових джерел. Через культурні ініціативи, видання та виставкові проекти фонд робить ім'я Софії Яблонської впізнаваним у сучасному культурному просторі.

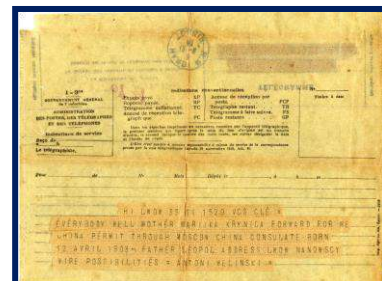
Фонд Софії Яблонської прагне зберегти та впорядкувати її архів та коло спілкування – українських інтелектуалів та французьких митців. Фонд має намір створити цифровий архів Софії Яблонської та експонувати її приватний архів, який складається з фотографій, рукописів, фільмів та листування. Окремим і, мабуть, найважливішим завданням Фонду є побудова повної та правдивої біографії української художниці.

Фонд упорядковує роботи Софії Яблонської, готує їх до сучасних публікацій та виставок. Однією із засновниць фонду є Наталі Яблонська Удін, представниця родини Удін, яка є єдиною правовласницею та нащадком спадщини Софії Яблонської.

Фонд зберігає та експонує життя, мистецтво та ідеї однієї незвичайної людини – Софії Яблонської.

Листування. Найбільшу частину архіву Софії Яблонської становить її листування з родиною протягом усього життя, з друзями з французького періоду її творчості 20-х років 20 століття, коли вона приїхала до Парижа – українською емігранткою та французькими митцями, професійне та дружнє листування з редакторами українських журналів, що видавалися в Галичині в 1930-х роках, коли Яблонська вирішила стати письменницею та публікуватися в україномовному середовищі.

В архіві можна знайти листування Ірен Шампінї, Крістіана Кайяра, Алена Гранбуа, Ежена Дабіта, Баніна, Леона Ліпшиця, Ліни Малицької, Лідії Бурачинської, Олени Кисілевської, Степана Левинського, Володимира та Розалії Винниченків, Михайла Рудницького та багатьох інших.

Фільми. В архіві <https://surl.lu/ggdoyh> (фільм з домашнього архіву) збереглося кілька хронік – фільмів, які Софія Яблонська (ймовірно, разом зі своїм чоловіком Жаном-Марі Уденом) зняла під час своїх подорожей островами Французької Полінезії, Камбоджі, Лаосу (та інших країн), а також про їхнє життя в Китаї та В'єтнамі в середині 20 століття.

Спочатку це чорно-білі подорожні хроніки, що відображають звичаї, архітектуру та повсякденне життя місцевого населення, а також знімають її родину та дорослішання їхніх трьох синів.

Цей уривок є компіляцією, змонтованою з різних фільмів, щоб представити доступні кадри та дати розуміння матеріалу, що зберігається в особистому архіві художниці.

Післямова

Постать Софії Яблонської – це приклад того, як одна людина може поєднати в собі сміливість мандрівниці, точність репортажистки, чутливість письменниці та професійне бачення кінооператорки.

Її життя – це подорож, у якій кожен крок був відкриттям, а кожна зустріч – приводом до нової історії.

У своїх текстах вона не лише описувала далекі країни, а й творила особливий жанр української тревел-літератури, що формував світогляд кількох поколінь читачів.

Її погляд завжди був людяним і допитливим: вона не шукала екзотики заради ефекту, а прагнула побачити культуру зсередини, почути її голос і передати його українському читачеві.

Сьогодні, коли подорожі та глобальні зв'язки стали невід'ємною частиною сучасного світу, творчість Софії Яблонської звучить особливо актуально. Вона вчить нас не боятися виходити за межі відомого, відкривати інші культури з повагою та цікавістю і водночас залишатися вірними своїй ідентичності.

Софія Яблонська повертається в українську культуру не як забута постать, а як жінка, чий голос продовжує надихати. Її історія нагадує: світ належить тим, хто має сміливість його пізнавати. А українська культура – тим, хто не боїться говорити про неї гучно, яскраво й по-своєму.

Ім'я Яблонської перевідкривається завдяки її онуці Наталі Уден, яка опікується спадком мисткині й мандрівниці. Фотографії та тексти Софії нарешті займають достойне місце в українському каноні – як жінки, яка долала уявні та фізичні кордони та відкривала далекі світи українським читачам. «Червона птаха» – Теура – вертається з вирію додому, в Україну.

Бібліографічні джерела

Бабкіна К. Софія Яблонська / К. Бабкіна // Сила дівчат: маленькі історії великих вчинків / К. Бабкіна. – Київ : Книголав, 2018. – С. 108

Вона так любила мандри... // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2017. – січ. (№ 1). – С. 30-37

Забужко О. Кілька уроків від Софії Яблонської / О. Забужко // Планета Полин : вибрані есеї / О. Забужко. – Київ : Комора, 2020. – С. 73-90.

Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2026-2027 роках : Постанова Верховної Ради України від 18 груд. 2025 р. № 4748-IX // Голос України. – 2025.- 26 груд. – С. 4-14, 12. – (додаток № 2. Софія Яблонська)

Скицька У. Софія Яблонська / У. Скицька // Ми з України. Історії про людей, якими захоплюється світ / У. Скицька. – 2-ге вид., перероблене. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. – С. 75-79.

Скицька У. Софія Яблонська / У. Скицька // Наші на карті світу. Історії про людей, якими захоплюється світ / У. Скицька. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. – С. 79-82

Франкова М. Софійка й несамовиті пригоди у далеких країнах / М. Франкова // Видатні українки. Розповіді для дітей про відвагу, здійснення мрій та віру в себе / М. Франкова. – Харків : Основа, 2024. – С. 5-8. – (Це наше, українське).

Софія Яблонська // Це зробила вона / [наукова редакція Д. Вортман] ; [Національний Демократичний Інститут Міжнародних Відносин (НДІ)]. – [Київ] : Видавництво, [2018]. – С. 49-51

Чебанюк О. «По той бік купелі й масажу я майже забула роки втоми і мою недавню недугу. Ніби вчора покинула смерекові Карпати» / О. Чебанюк // Країна. – 2020. – № 26. – С. 47-50

Електронні ресурси

Агеєва В. Софія Яблонська: кругосвітня подорож української репортерки [Електронний ресурс] / В. Агеєва // BVB News | Україна : [блог]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2017. – Режим доступу: <https://surl.li/qlgwmu> (дата звернення: 13.01.2026). – Назва з екрана.

Багрій О. Ми з України: хто така галицька мандрівниця Софія Яблонська [Електронний ресурс] / О. Багрій // vogue [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2025. – Режим доступу: <https://surl.lu/eqweba> (дата звернення: 16.01.2026). – Назва з екрана.

Бомко О. Історія жінки, яка відкрила світ для інших: Софія Яблонська – перша тревел-блогерка [Електронний ресурс] / О. Бомко // Дивись. Info : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://surl.li/cmyqwz> (дата звернення: 15.01.2026). – Назва з екрана.

Булавіна О. Моя Софія Яблонська. Зоїка [Електронний ресурс] / О. Булавіна // zbruc : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – Збруч, 2023. – Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/115262> (дата звернення 6.01.2026). – Назва з екрана.

«Дика українка» з кінокамерою і майстриня пера: як Софія Яблонська відкрила для себе весь світ [Електронний ресурс] / ту.новости : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://surli.cc/khkqae> (дата звернення: 6.01.2026). – Назва з екрана.

Канарська А. Тревелблогерка Софія Яблонська та її «Чар Марока»: мандрівка, яку відкриває польський читач [Електронний ресурс] / Канарська А. // culture.p : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2025. – Режим доступу: <https://surl.li/ozwjix> (дата звернення: 13.01.2026). – Назва з екрана.

Косенко М. Подорожувати. Смакувати. Мріяти. Мандри минулого століття українки Софії Яблонської [Електронний ресурс] / М. Косенко // yizhakultura : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://surl.li/vapgof> (дата звернення: 13.01.2026). – Назва з екрана.

Косенко М. Репрезентації Сходу у творчості Софії Яблонської : магістерська робота [Електронний ресурс] / Національний університет «Києво-Могилянська академія, Міністерство освіти і науки України ; уклад. М. Косенко // shron1.chtyvo : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2020. – Режим доступу: <https://surl.li/zgjamg> (дата звернення: 19.01.2026). – Назва з екрана.

Кузьмінчук Т. Софія Яблонська – тревел-"блогерка" з минулого століття [Електронний ресурс] / Т. Кузьмінчук // Локальна історія : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://surl.li/ljyghn> (дата звернення: 8.01.2025). – Назва з екрана.

Мистецький проєкт «Парфумерна мандрівка Софії» [Електронний ресурс] // Facebook. – Режим доступу: <https://surl.li/djouzi>. – (дата звернення: 7.01.2026). – дата публікації: 22.10.2025). – Назва з екрана.

Поліщук Я. Далекі обрії Софії Яблонської [Електронний ресурс] / Я. Поліщук // Всесвіт : [вебсайт]. – Електрон. журн. – [Б. м.], 2006. – Режим доступу: <https://surl.li/mhmnbr> (дата звернення: 21.01.2006). – Назва з екрана.

Ріфениталь Л. Галичанка Софія Яблонська: перша в світі жінка-кінооператорка і тревелблогерка». Вона сама об'їхала півсвіту і зайнялася кінозйомками задовго до «звитяг» [Електронний ресурс] // Українки : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://surl.li/bdwiax> (дата звернення: 15.01.2026). – Назва з екрана.

Садула І. Незвичайна мандрівниця Софія Яблонська [Електронний ресурс] / І. Садула // ukrainianpreople : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2025. – Режим доступу: <https://surl.li/eouweb> (дата звернення: 8.01.2026). – Назва з екрана.

Софія Яблонська: незвичайної вроди зірка фільмова [Електронний ресурс] // Український дім : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – Київ, 2025. – Режим доступу: <https://surl.li/szddih> (дата звернення: 14.01.2026). – Назва з екрана.

Софія Яблонська була письменницею, журналісткою, кінематографом, фотографом та першою українкою, яка подорожувала світом та написала про свою подорож [Електронний ресурс] // Фонд Софії Яблонської : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://sofiayablonskafound.org/> (дата звернення 26.01.2026). – Назва з екрана.

Фастовець К. Софія Яблонська: побачити світ і залишитися вірною собі [Електронний ресурс] / К. Фастовець // marieclaire : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2022. – Режим доступу: <https://surl.li/qgecey> (дата звернення: 15.01.2026). – Назва з екрана.

Фонд Софії Яблонської [Електронний ресурс] // YouTube. – Електрон. відео – Режим доступу: <https://surl.li/urqeyq> , вільний. – Назва з екрана. – дата публікації: 1.10.2024. – дата перегляду: 20.01.2026

Ярмоленко А. Українці у світі: «тревел-блогерка» з минулого Софія Яблонська – Українка , яка підкорила світ [Електронний ресурс] / А. Ярмоленко // ELLE : [сайт]. – Текст. та граф. дані. – [Б. м.], 2023. – Режим доступу: <https://surli.cc/xnszxb> (дата звернення: 19.01.2026). – Назва з екрана.

Бібліографічний посібник

Софія Яблонська –українка, яка підкорила світ

Біобібліографічний покажчик

Укладач:

Ольга Пошибайло

Редактор

Н. Фенько

Комп'ютерний набір

О. Пошибайло

Комп'ютерна верстка

О. Якубовський

Відповідальна за випуск

С. Сичова

Підписано до друку 29.01.2026 36 стор. Тираж 1 прим.

Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара

36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 А

HTTP:// LIBGONCHAR.ORG E-MAIL: pobugonchara@ukr.net